

ბოჭუმის ჰრაბალი

მეტისმეტად

ხმაურიანი მარტობა

დიდგენის
გულწითქა

ბოჰუმელ ჰრაბალი
მეტისმეტად ხმაურიანი მარტოობა

Bohumil Hrabal
PŘÍLIŠ HLUČNÁ SAMOTA

ჩეხურიდან თარგმნა სულხან მუხიგულაშვილმა

გარეკანზე: კადრი თოჯინური ფილმიდან „მეტისმეტად ხმაურიანი მარტოობა“
Photo Credit: Evan Jacobs

Part of a Heather Henson and Handmade Puppet Dreams Production short film of Too Loud a Solitude directed by Genevieve Anderson

© 1980 Bohumil Hrabal Estate, Zurich, Switzerland

All rights reserved.

© გამომცემლობა „დიოგენე“, 2016, 2023

ყველა უფლება დაცულია.

ISBN 978-9941-11-785-5

[www.diogene.ge](http://www.dioгене.ge)

„მხოლოდ მზეს აქვს უფლება, ჰქონდეს ლაქები“.
იოჰან ვოლფგანგ გოეთე

ოცდათხუთმეტი წელია, მაკულატურაზე ვმუშაობ, ეს ჩემი Love story-ია. ოცდათხუთმეტი წელია, ვწნებ ქალაქის ფურცლებსა და წიგნებს, ოცდათხუთმეტი წელია, სტამბის საღებავით ვარ მოთხვრილი, იმ სამეცნიერო ლექსიკონებს დავემსგავსე, რომლებიც წნეხში გავატარე, ოცდაათიოდე ცენტნერი იქნებოდა, ცოცხალი და მკვდარი წყლით სავსე დოქი ვარ, საკმარისია, ოდნავ დავიხარო და თვით სიბრძნე გადმომდინდება, ჩემდა უნებურად ვარ განათლებული და ისიც კი არ ვიცი, რომელი აზრებია ჩემი, ჩემში დაბადებული და რომელი – ამოკითხული. ამ ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში საკუთარ თავსა და ჩემ ირგვლივ სამყაროს შევებარდე, იმიტომ რომ, როცა ვკითხულობ, კი არ ვკითხულობ, არამედ ყოველ ლამაზ წინადადებას ნისკარტში ვიქცევ და კამფეტივით ვწუნნი, დიდხანს ვაგემოვნებ, თითქოს ლიქიორს ვსვამო, ვიდრე ალკოჰოლივით არ შეინოვება ჩემში ამოკითხული ახალი აზრი და ეს იქამდე გრძელდება, სანამ ნაკითხული მხოლოდ ტვინსა და გულს კი არა, ძარღვების გავლით უმცირეს კაპილარებსაც კი არ მიაღწევს. მხოლოდ ერთი თვის განმავლობაში საშუალოდ ოც ცენტნერ მაკულატურას ვატარებ წნეხში, მაგრამ ამ ჩემი დალოცვილი საქმიანობისთვის საჭირო ძალ-ღონის გამოსაძებნად მუშაობის ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში იმდე-

ნი ლუდი დავლიე, რომ დალეული „ლეჟაკით“¹ ორმოცდაათმეტრიან აუზს ან სააღდგომო კობრების² გასაყიდ უთვალავ კასრს ავავსებდი. ერთი სიტყვით, ჩემდა უნებურად დავბრძენდი და იმ დასკვნამდე მივდივარ, რომ ჩემი ტვინი სხვა არაფერია, თუ არა ჰიდრავლიკური წნეხით დაწნეხილი აზრები, იდეების დასტა, კონკიას კაკალია ჩემი თმადამწვარი თავი და ვიცი, რომ დღევანდელზე უფრო ლამაზი იყო ის ხანა, როცა მთელი აზრები ადამიანების მეხსიერებაში იყო ჩანერილი. მაშინ ვინმეს წიგნების განადგურება რომ მოენდომებინა, წნეხში ადამიანის თავების გატარება მოუწევდა, მაგრამ არც ეს უშველიდა საქმეს, რადგან ჭეშმარიტების შემცველი აზრები გარედან მოდის, ჩვენ გვერდით არსებობს ისე, როგორც ჯამში ჩაყრილი ატრია არსებობს, ამიტომ არის, რომ მთელი მსოფლიოს კონიაშები³ ტყუილად წვავენ წიგნებს და თუ წიგნებში რამე ჭეშმარიტება წერია, მათი წვისას მხოლოდ ჩუმი სიცილი ისმის, რადგან რიგიანი წიგნი სადღაც სხვაგან და გარეთ იყურება. ერთხელ შეკრების, გამრავლებისა და ფესვის ამოღების მცოდნე მონყობილობა ვიყიდე, დაახლოებით საფულის ზომის იყო და როცა გამბედაობა მოვიკრიბე და სახრახნისით უკანა კედელი ავატეხე, სიხარულით შევეკრთი, რადგან კალკულატორში მხოლოდ ერთი პატარა ბარათი დამხვდა, რომელიც სიდიდით საფოსტო მარკას არ აღემატებოდა და წიგნის ათიოდე ფურცელზე სქელიც არ იქნებოდა და იქ მეტი არაფერი იყო, გარდა ჰაერისა, მათემატიკური ვარიაციებით დამუხტული ჰაერისა. როდესაც კარგ წიგნში ვიყურები და თან დაბეჭდილი სიტყვებისგან ვთავისუფლდები, სხვა არაფერი რჩება, გარდა არამატერიალური აზრებისა, რომლებიც ჰაერში დაფრინავენ, ჰაერს ეყრდნობიან, ჰაერით იკვებებიან და ჰაერს უბრუნდებიან,

---

¹ ლეჟაკი – ჩეხური სახელწოდება ლაგერის ტიპის ლუდისათვის.

² ჩეხური ტრადიციის მიხედვით სამოზაო სუფრა წარმოუდგენელია შემწვარი კობრის გარეშე, ამიტომ წინასამოზაო დღეებში ყველგან წყლით სავსე კასრებში გამავებული ცოცხალი კობრები იყიდება.

³ კონიაში (Koniaş) – XVII საუკუნის დასაწყისში მოღვაწე ჩეხი იეზუიტი ფანატიკოსი, ავტორი ასაკრძალი წიგნების ცნობილი ჩამონათვალისა სახელწოდებით „მწვალბელობის გამოაშკარავების გასაღები“.

რადგან ბოლოს და ბოლოს ყველაფერი ხომ ჰაერია, თან არსებობს, თან არა, როგორც წმინდა ზიარებისას სისხლი. ოცდათხუთმეტი წელია, ქალღმერთი და ძველ წიგნებს გროვებდა ვკრავ და ვცხოვრობ ქვეყანაში, რომელშიც ბოლო თხუთმეტმა თაობამ წერა-კითხვა იცის, ვცხოვრობ ყოფილ სამეფოში, რომელსაც ჩვევად და დაუოკებელ სწრაფვად ექცა სხვადასხვა აზრებისა და ამბების დიდი მოთმინებით ტვინში ჩანწება, რასაც ალუნერელი სიხარული და კიდევ უფრო დიდი მწუხარება მოაქვს, ვცხოვრობ იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც მზად არიან, ერთ შეკვრა დაწინებულ აზრებს სიცოცხლე შესწირონ. ახლა კი ეს ყველაფერი ჩემ შიგნით მეორდება, ოცდათხუთმეტი წელია, წნეხის წითელ და მწვანე ლილაკებს ვაჭერ თითს და მთელი ამ ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში ტოლჩებით ვსვამ ლუდს და არა დასათრობად – ლოთების ჯოჯოხეთით მეშინია, არამედ იმისთვის ვსვამ, რომ უკეთ შევალწიო წაკითხულის გულში, იმიტომ რომ იმას, რასაც ვკითხულობ, არც გასართობად ვკითხულობ, არც დროის გასაყვანად და ცხადია, არც დასაძინებლად. მე, რომელიც ვცხოვრობ ქვეყანაში, სადაც ბოლო თხუთმეტმა თაობამ წერა-კითხვა იცის, იმისთვის ვკითხულობ, რომ კითხვისგან აღარასდროს დამეძინოს, რომ კითხვისგან ციებ-ცხელება დამემართოს, რადგან ჰეგელის იმ აზრს ვიზიარებ, რომ დახვეწილი ადამიანი ოდნავ არისტოკრატია და დამნაშავე – ოდნავ მკვლელი. მწერალი რომ ვიყო, ადამიანის უდიდესი ბედნიერებისა და უდიდესი უბედურების შესახებ წიგნს დავწერდი. წიგნებითა და წიგნებიდან ვისწავლე, რომ ზეცა სულაც არ არის ჰუმანური და რომ ადამიანი, რომელიც ასე ფიქრობს, არც თვითონ არის ჰუმანური, იმიტომ კი არა, რომ არ უნდა, არა, იმიტომ, რომ ეს საღ აზრს ეწინააღმდეგება. ჩემს ხელებსა და ჩემს წნეხში იშვიათი წიგნები იღუპება და არ შემიძლია ამ ვითარებასა და მოვლენების ამ დინებას შევეწინააღმდეგო. სხვა არაფერი ვარ, თუ არა ფაქიზი ყასაბი. წიგნებისგან არის, რომ მაჯადოებს და სიხარულს მანიჭებს ყველაფრის გაცამტვერება, რომ ღრუბლებიდან დაშვებული თქემი და მგრეველთა ბრიგადები მიყვარს, საათობით ვდგავარ და ვუყურებ, პიროტექნიკოსები, თითქოს უშველებელ საბურავს ბერავენო, რო-

გორ შეთანხმებულად აფეთქებენ საცხოვრებელ კორპუსებს ან სულაც მთელ ქუჩებს, ვერ დავმტკბარვარ იმ პირველი წამით, რომელიც ჰაერში იტაცებს ყოველ აგურს, ბლოკს თუ ფიცარს, რათა შემდეგ წამს ეს ყველაფერი ძირს დაეშვას ჩუმად, როგორც გახდილი სამოსი, როგორც საოკეანო ხომალდი, რომელსაც საქვებები აუფეთქდა და ფსკერისკენ მიექანება. შემდეგ კი ვდგავარ მტვრის კორიანტელითა და ნგრევის მუსიკით გარშემორტყმული და ჩემს სამუშაოზე ვფიქრობ, ნათურის შუქით განათებულ წნეხზე ღრმა სარდაფში, სადაც ეზოში მოსიარულე ადამიანის ნაბიჯების ხმა მესმის დროდადრო, ჭერში გაჭრილი ხვრელიდან კი, თითქოს ციდანო, თავზე სიუხვის რქას მაცლიან, ეზოს შუაში გაკეთებული ნახვრეტიდან ყუთების, ტომრებისა და ურნების შიგთავსი მიყრება: ძველი ქალაღი, დამჭკნარი ბალახბულახი საყვავილეებიდან, ქალაღი უნივერმაღებიდან, ყავღასული პლაკატები, სამგზავრო ბიღეთები, ნაცინის ქალაღღები, კეღღების ღებვისას დაღაქავებული საფენები, სეღი და სისხღიანი ქალაღღის გროვები ხორცის მაღაზიღებიდან, მუყაოს წვეტიანი ზოღეღები ფოტოატელიღებიდან, სანაგვე კალათების შიგთავსი კაბინეღებიდან, საბეჭდი მანქანის ლენტის კოჭები, დამჭკნარი თაიგუღები გარღდასული დღეობიღებიდან და დაბაღების დღეებიდან, ხანდახან გაზეთში გახვეული კაფელის ფიღაც ჩამოვარღება ხოღმე სარდაფში, ასე ქალაღღის წონას ზრდიან, გვერღზე გადაღებული და შემდეგ დავინყეღბული მუყაოს საჭრელი დანები და მაკრატღები, ჩაქუჩები და ლურღსმნის ამოსაღები გაზები, ყასბის დანა ან ყავის ჭიქა ჩამხმარი ნაღექით, ზოგჯერ დამჭკნარი საქორწიღო თაიგული და ახალთახალი ხეღლოფნური გვირგვინი გასვენებიდან. მე კი უკვე ოცდათხუთმეტი წელია, ამ ყველაფერს ჩემს ჰიდრავღიკურ წნეხში ვატარებ და შეკვრებაღ ვწნეხ, რომღებიღც კვირაში სამჯერ სატვირთო მანქანიღთ გააქვთ, სადგურში სატვირთო ვაგონებში ცღიან და კიღვე უფრო შორს, ქალაღღის ფაბრიკაში მიაქვთ, რათა იქ მუშებმა გადაჭრან შეკვრებს შემორტყმული მავთუღები და ჩემი ნამუშევარი ტუტეებსა და მუჯავებში ჩაყარონ, რომღლებშიღც ის ფოღაღის სამართებღებიღც კი გაიხსნება, რომღლებზეღც წამდაუნუმ ვიჭრი ხოღმე ხეღღებს. როგორღც

ქარხნების გადაამუშავებული წყლით დაბინძურებულ მდინარეში გაბრწყინებს ხოლმე თევზი, ისე გადაყრილი ქალაქის ამ დინებაშიც გაილეჯებს იშვიათი ნიგნის ყდა, ასეთ დროს ჯერ გაბადრული გვერდზე ვიყურები, შემდეგ ხელში ავიტაცებ აღმოჩენას და წინსაფარზე ვინმენდ, ვფურცლავ და თან ტექსტს ვცნოსავ, ბოლოს, ჰომეროსის წინასწარმეტყველივით, თვალში მოხვედრილ პირველივე წინადადებას ვკითხულობ და მხოლოდ ამის შემდეგ ვდებ ნიგნს სხვა ძვირფასი მონაპოვრების გვერდით ყუთში, რომელშიც წმინდანების სურათები მაქვს ჩაფენილი. ეს სურათები ლოცვანთან ერთად, ალბათ, შეცდომით ჩამომიყარეს სარდაფში. აი აქ იწყება ჩემი მესა და ჩემი რიტუალი: თითოეული ასეთი ნიგნი არა მხოლოდ უნდა ნავიკითხო, არამედ ნაკითხვის შემდეგ მაკულატურის თითოეულ შეკვრას ჩავაყოლო, იმიტომ რომ ყოველი შეკვრა უნდა მოვრთო, ჩემი პიროვნება და ჩემი ხელწერა უნდა დავამჩნიო. ვცდილობ, ყოველი შეკვრა განსაკუთრებული იყოს, ეს ნამდვილ ჯოჯოხეთად მექცა, ყოველდღე დადგენილზე ორი საათით მეტხანს ვრჩები სარდაფში და ერთი საათით ადრე მოვდივარ, ხანდახან შაბათობითაც მიწევს მუშაობა, რათა ძველი ქალაქის ეს დაუსრულებელი მთები წნეხში გავატარო. ერთი თვის წინ მოიტანეს და სარდაფში ჩამომიყარეს ექვსი ცენტნერი განთქმული მხატვრების რეპროდუქციებისა, ექვსი ცენტნერი ნესტით გაჟღენთილი რემბრანტისა, ჰალსისა, მონესი, მანესი, კლიმტისა, სეზანისა და ევროპული ფერწერის სხვა გრანდებისა, ჰოდა, აქედან მოყოლებული ყოველ შეკვრას გვერდებიდან რეპროდუქციებით ვამშვენებ და საღამოს, როცა დაწნეხილი მაკულატურა უკვე ლიფტის წინ მაქვს ჩამწკრივებული, ვერ ვძლები შეკვრების გვერდებზე ალბეჭდილი სილამაზით. აი „ლამის მზირნი“, „სასკია“, აი „საუზმე მდელიზზე“, ეს „ჩამოხრჩობილის სახლია“, აი იქ კი „გერნიკაა“. ერთადერთი ვარ, ვინც იცის, რომ ყოველი შეკვრის სიღრმეში განისვენებს გადაფურცლული „ფაუსტი“ ან „დონ კარლოსი“, აი იქ, გულისამრევ სისხლიან შესაფუთ ქალაქში, „ჰიპერიონია“, ცემენტის ტომრების შეკვრაში კი – „ასე იტყოდა ზარატუსტრა“. ამქვეყნად მხოლოდ მე ვიცი, რომელ შეკვრაში დევს, როგორც საფლავეში, გოეთე, რომელში – შილერი ან ჰელ-

დერლინი და რომელში – ნიცშე. ამგვარად, გარკვეული აზრით, ხელოვანი ვარ და იმავდროულად მაცურებელიც და ამიტომაც, რომ ყოველდღე ასე საბრალოდ გამოვიყურები, გათანგული, გაღიზიანებული და დაზაფრული ვარ და იმისთვის, რომ შევამცრო და შევიმსუბუქო ეს თვითგვემა, ლუდის კათხებს ერთიმეორის მიყოლებით ვცლი და ლუდხანა „ჰუსენსკისაკენ“ მიმავალს საკმარისად მაქვს დრო მედიტაციისათვის და იმაზე საოცნებოდ, როგორი იქნება მაკულატურის შემდეგი შეკვრა. მხოლოდ იმიტომ ვსვამ ამდენ ლუდს, რომ უკეთ დავინახო მომავალი, რადგან მაკულატურის ყოველ შეკვრაში იშვიათ რელიკვიას, ბავშვის ღია კუბოს ვასაფლავებ, რომელსაც დამჭკნარ ყვავილებს, ბრჭყვიალა ვერცხლის ქალაქსა და ანგელოზის კულულებს⁴ ვუდებ, რათა მყუდრო ბუდე მოვუნყო იმ წიგნებს, რომლებიც ისეთივე საკვირველი გზით მოხვდნენ ჩემთან, როგორითაც მე აღმოვჩნდი ამ სარდაფში. ამიტომ არის, რომ ყოველთვის ასე მიჭიანურდება სამუშაო, ამიტომ არის, რომ ეზოში დაყრილი მაკულატურის მთები სახურავამდე აკოკოლავებულა ისევე, როგორც ეზოში გაჭრილი ხვრელიდან ჩამოყრილი ქალაქის მთა სწვდება სარდაფის ჭერს. ამიტომ არის, რომ ჩემი უფროსი დახვავებულ ქალაქში გზას კაუჭიანი ჯოხით იკვლევს ხოლმე და გაცოფებული ჩამომძახის ზევიდან: „ჰანტა, სად ხარ? გაფიცებ, მორჩი წიგნებში ყურებას და საქმეს მიხედე! უკვე ეზოც გადავსებულია, შენ კი ოცნებობ და სისულელებს აკეთებ!“. მე კი ამ დროს მაკულატურის მთის ძირში ვიკუნტები, როგორც ადამი იკუნტებოდა ბუჩქებში, თითებით წიგნს ვებლაუჭები და შეშინებულ თვალებს ვაპყრობ სამყაროს, რომელიც ასე განსხვავდება იმ სამყაროსაგან, რომელშიც ეს-ეს არის ვიმყოფებოდი, იმიტომ რომ, როცა კითხვით ვარ გართული, სადღაც სხვაგან ვხვდები, ტექსტში ვიმყოფები. თვითონვე მიკვირს ამის და დანაშაულის შეგრძნებით უნდა ვაღიარო, რომ მართლაც ოცნებებში ვიყავი, უღამაზეს სამყაროში, ჭეშმარიტების გულში. დღეში ათჯერ ვკითხულობ, როგორ მოხდა, რომ ასე დაემორღი საკუთარ თავს? ასე გაუცხოებული და რეა-

⁴ „ანგელოზის კულულებს“ ლითონის ბურბუმელას ეძახიან.

ლობას დაშორებული ვბრუნდები ხოლმე სამსახურიდან, ჩუმად და ღრმად ჩაფიქრებული, წიგნების ბურუსით გარემოცული გვერდს ვუვლი ტრამვაის, მანქანებს, ფეხით მოსიარულეებს. ოცნებით გართულს დღეს აღმოჩენილი წიგნები პორტფელით შინ მიმაქვს, მწვანეზე ისე გადავდივარ, ვერც კი ვხვდები, არც ლამპიონებს ვეჯახები და არც გამვლელებს, მივაბიჯებ და ლუდითა და ჭუჭყით ვყარვარ და მიუხედავად ამისა, ვიღიმები, რადგან პორტფელში მინყვია წიგნები, რომლებსგანაც მოველი, რომ დღეს საღამოს საკუთარი თავის შესახებ რამე ახალს შევიტყობ, იმას, რაც ჯერ არ ვიცი. მივაბიჯებ ხმაურრიან ქუჩებში ისე, რომ წითელზე არასდროს გადავდივარ, ვიცი, როგორ ვიარო ქვეცნობიერად არაცნობიერ მდგომარეობაში და ნახევრად მძინარემ, გაუცნობიერებელ შთაგონებაში მყოფმა. წნეხიდან დღეს გამოსული თითოეული შეკვრა მიღეულ ექოსავით ჩუმად ასრულებს ჩემში ყლერას, მე კი ცხოველი შეგრძნება მაქვს იმისა, რომ თვითონაც დანწეხილი წიგნების შეკვრა ვარ, რომ ჩემშიც ანთია მცირე საკონტროლო ალი „კარმას“ გაზის მაცივრისა. ამ უქრობ მცირე ნათებას ყოველდღიურად ვამატებ იმ აზრების ზეთს, საკუთარი ნების სანინაღმდეგოდ რომ ამოვიკითხე წიგნებიდან, რომლებიც ახლა პორტფელში მინყვია და შინ მიმაქვს. შინ ისე ვბრუნდები, როგორც აღმოდებული სახლი, როგორც აღმოდებული საღორე, მაცოცხლებელი ნათელი ხომ ცეცხლიდან მოდის, ცეცხლი კი – ხის სიკვდილიდან, ღრმად ნაცარში კი ღვარძლიანი მწუხარებალა რჩება და მე ოცდათხუთმეტი წელია, ჰიდრავლიკურ წნეხში ძველ ქაღალდს ვწნებ, პენსიამდე ხუთი წელი დამრჩა და ეს ჩემი მანქანაც სამუდამოდ ჩემთან დარჩება, არ მივატოვებ, სპეციალურ საბანკო წიგნაკზე ფულს ვზოგავ და პენსიაზე ორივენი ერთად გავალთ, იმიტომ რომ მე ამ მანქანას გამოვისყიდი, სახლში წავიღებ, სადმე მივუჩენ ადგილს, ვთქვათ, ბიძაჩემის ბაღში ხეებს შორის და იმ ბაღში დღეში მხოლოდ ერთ შეკვრას გავაკეთებ, მაგრამ ეს დიდებული შეკვრა იქნება, მაკულატურის შეკვრა კი არა, ქანდაკება იქნება, არტიფაქტი, ამ შეკვრას ჩავატან მთელ ჩემს ახალგაზრდულ ილუზიებს, ყველაფერს, რაც ვიცი, ყველაფერს, რაც ოცდათხუთმეტი წლის განმავლობაში აქ მუ-

შაობისას ვისწავლე, პენსიაზე გასვლის შემდეგ კი წამიერ განწყობასა და შთაგონებას მივეცემი, სახლში წამოღებული წიგნებისგან დღეში თითო შეკვრას გავაკეთებ, სამ ტონაზე მეტი მაქვს შინ, ისეთი შეკვრები იქნება, რომლებსაც არ შემრცხვება, ყოველი შეკვრა ოცნებითა და მედიტაციით იქნება შობილი, მეტიც, როცა წნეხში ქალაქი და ძველ წიგნებს ჩავანყობ, წიგნების ჩალაგებისას, რაც სილამაზის ქმნის დასაწყისი იქნება, წნევის მიწოდებამდე კონფეტისა და ბზინებს ჩავაყოლებ ხოლმე, ყოველდღე – თითო დაწნეხილი შეკვრა, ერთი წლის განმავლობაში კი, ჯამში, შეკვრების მთელი გამოფენა გაჩნდება ბაღში, გამოფენა, სადაც ყოველ მომსვლელს შეეძლება – ცხადია, ჩემი მეთვალყურეობით – თავისი საკუთარი შეკვრა შექმნას და როცა მწვანე ღილაკის ბრძანებით წნეხი ამოძრავდება და უზარმაზარი ძალით დაწნეხს ქალაქს, მორთულს წიგნებით, თაიგულებითა და მთელი იმ ნაგვით, რასაც თან მოიტანენ, ფაქიზი სულის მქონე მაყურებელს შესაძლოა ისეთი შეგრძნება დაეუფლოს, რომ პირადად მას ატარებენ ჩემს წნეხში. უკვე შინ ვარ, ბინდია, ტაბურეტზე ვზივარ, თავი მივარდება და ბოლოს სველი ტურჩებით მუხლებს ვეხები, ამ მდგომარეობაში თუ ჩამეძინება ხოლმე. ზოგჯერ შუალამიმდე ტონეტის⁵ სკამივით მოღუნულს მძინავს, როცა ვიღვიძებ, ვწევ თავს და ვხედავ, რომ შარვლის ტოტი მუხლთან ნერწყვით მაქვს დასველებული, აი ასე ვიკუნტები ხოლმე, როგორც კატის კნუტი ზამთარში, როგორც სარწვეველა სავარძლის ფეხი, იმიტომ რომ შემეძლია თავს უფლება მივცე, ვიყო მიტოვებული, თუმცა მიტოვებული არასდროს არ ვარ, უბრალოდ მარტო ვარ, რათა მოვახერხო მოძალებული აზრების სიმარტოვეში ცხოვრება, იმიტომ რომ, ცოტა არ იყოს, უსასრულოსა და მუდმივის მქადაგებელი ვარ, მუდმივსა და უსასრულოს კი მოსწონთ ისეთი ადამიანები, როგორიც მე ვარ.

---

⁵ მიხაელ ტონეტი (Michael Thonet 1796-1871) – წარმოშობით გერმანელი, ავეჯის ხელოსანი და დიზაინერი. ავსტრიაში დააპატენტა ხის ლუნვისა და მოღუნული ხისგან ავეჯის აწყობის ორგინალური ტექნოლოგია, რითაც მსოფლიოში გაითქვა სახელი.

II

ოცდათხუთმეტი წელია, წნეხში ვატარებ ქალაქს და ამ ხნის განმავლობაში მაკულატურის შემგროვებლებმა სარდაფში იმდენი მშვენიერი წიგნი ჩამომიგდეს, სამი საკუჭნაო რომ მქონდეს, სამივე სავესე მექნებოდა. მეორე მსოფლიო ომი რომ დამთავრდა, ჩემს ჰიდრაულიკურ წნეხთან ვილაცამ კალათით წიგნები ჩამოყარა და როდესაც დავწყნარდი და ერთ-ერთი ჩამოგდებული მზეთუნახავი გადავფურცლე, პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკის ბეჭედი დავინახე, და როცა მეორე დღეს ჭერიდან ტყავისყდიანმა წიგნებმა იწყეს ცვენა და ოქროს წარწერები და წიგნის ოქროთი დაფენილი გვერდები აბრჭყვიალდა, გარეთ გავვარდი და იქვე მდგომ ორ ბიჭს გამოვტყუე, რომ სადღაც ნოვე სტრაშეცის მახლობლად ფარდული დგას და იქ თივაში იმდენი ლამაზყდიანი წიგნი ყრია, რომ თვალს ვერ მოსწყვეტ. ჰოდა, მივედი სამხედრო ბიბლიოთეკართან და ერთად გავემართეთ სტრაშეცისკენ და იქაურ მინდვრებში ერთი კი არა, პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკის ბეჭდიანი წიგნებით გატენილი სამი ფარდული ვიპოვეთ, ამ სანახაობით ტკბობას რომ მოვრჩით, მოველაპარაკეთ, ვისაც საჭიროა და სამი კვირის განმავლობაში სამხედრო მანქანებს შეუსვენებლად გადაჰქონდათ ეს წიგნები საგარეო საქმეთა სამინისტროში, რათა ვითარების მიწყნარების შემდეგ ბიბლიოთეკა თავის თავ-

დაპირველ ადგილსამყოფელს დაბრუნებოდა, მაგრამ ვილაცამ გასცა წიგნების ეს თითქოსდა საიმედო სამალავი და პრუსიის სამეფო ბიბლიოთეკა სამხედრო ალაფად გამოაცხადეს, და ასე და ამგვარად, ტყავისყდიანი წიგნები, რომლებსაც ოქროს წარწერები და ოქროთი დაფერილი გვერდები ჰქონდა, სატვირთო მანქანებმა სადგურში გადაიტანეს და იქ ღია სატვირთო ვაგონებში ჩატვირთეს, და წვიმდა, მთელი კვირა წვიმდა, და როცა ბოლო სატვირთო მანქანამ წიგნების ბოლო პარტია მოიტანა, მატარებელი კოკისპირულ წვიმაში გაემგზავრა და ღია ვაგონებიდან ქვარტლთან და სტამბის შავ საღებავთან შერეული ოქროს წყალი მოედინებოდა, მე კი, დანახულისგან გაოგნებული, მოაჯირს ვეყუდებოდი, როდესაც უკანასკნელი ვაგონი გაუჩინარდა წვიმაში, სახეზე ცრემლები და წვიმის წვეთები ერთმანეთში მერეოდა, სადგურიდან რომ წამოვედი და ფორმაში გამონყობილი პოლიციელი დავინახე, ხელები გადავაჯვარედინე და სრულიად გულწრფელად შევთხოვე, ჩემთვის ხელბორკილები, რკინები, ანუ იგივე „ყღარუნები“, როგორც ლიბენში ამბობენ, დაედო და ნავეყვანე, რადგან დანაშაული ჩავიდინე, რადგან ვალიარებ კაცობრიობის წინააღმდეგ ჩადენილ დანაშაულს და როდესაც პოლიციელმა ნამიყვანა, ყველაფერი იმით დასრულდა, რომ კომისარიატში უბრალოდ კი არ დამცინეს, დაპატიმრებითაც დამემუქრნენ. რამდენიმე წლის შემდეგ თანდათან შევეჩვიე, სასახლეებიდან და არისტოკრატების სახლებიდან მთელი ბიბლიოთეკები გამომქონდა, სულ ტყავისა და ტარსიკონის ზღაპრული ყდებით, ვაგონს ვაგონზე ვავსებდი ასეთი წიგნებით და როცა ოცდაათი ვაგონი ივსებოდა, ყუთებით დატვირთული მატარებელი შვეიცარიის ან ავსტრიისკენ მიემართებოდა, ერთი კილოგრამი ამ ზღაპრული წიგნებისა ტუზექსის⁶ ერთ კრონად იყიდებოდა, არავინ დაფიქრებულა ამაზე და არავის

⁶ ტუზექსი (Tuzex – Tuzemni Export) – მალაზიების ქსელი, სადაც სოციალისტურ ჩეხოსლოვაკიაში ე. წ. ბონებზე იყიდებოდა ის დასავლური ნაწარმი, რომელიც სხვაგან არ იშოვებოდა. ერთი ბონის ოფიციალური ფასი ერთი კრონი იყო, თუმცა მხოლოდ შავ ბაზარზე შეიძლებოდა ყიდვა ხუთ კრონად. ბონს ზოგჯერ ტუზექსის კრონს ეძახდნენ.

უტირია ამის გამო, არც მე არ ჩამომვარდნია ცრემლი, უბრალოდ ვიდექი და ღიმილით გავყურებდი მიმავალი მატარებლების ბოლო ვაგონებს, რომლებსაც ლამაზი წიგნები შვეიცარიასა და ავსტრიაში მიჰქონდათ, ერთი კილოგრამი – ტუზუქსის ერთ კრონად. იმ დროისათვის უკვე ნაპოვნი მქონდა საკუთარ თავში ძალა, რომელიც ამ უბედურების გულგრილად საყურებლად იყო საჭირო, რომელიც ამ განცდის ჩასახშობად იყო საჭირო, აი მაშინ მივხვდი, რა ლამაზია უბედურებისა და გაპარტახების ყურება, ვტვირთავდი ვაგონებს და სადგურიდან ახალ-ახალი მატარებლები მიემართებოდა დასავლეთისაკენ, ერთი კილო – ტუზუქსის ერთ კრონად, მივჩერებოდი უკანასკნელი ვაგონის კაუჭზე ჩამოკიდებული ფარნის ნითელ ნათებას, ლეონარდო და ვინჩივით მოაჯირს მიყრდნობილი ვიდექი, ისიც ბოძს მიყრდნობილი იდგა და თვალს ადევნებდა, როგორ აქციეს ფრანგმა ჯარისკაცებმა მისი მხედრის ქანდაკება სამიზნედ და როგორ იფშვნებოდა ყოველ გასროლასთან ერთად ცხენისა და მხედრის ფიგურები და ლეონარდოც, როგორც ახლა მე, იდგა და აკვირდებოდა საშინელებას, რომლის მოწმედაც იქცა, რადგან უკვე მაშინ ესმოდა, რომ ზეცა სულაც არ არის ჰუმანური და არც მოაზროვნე ადამიანია ჰუმანური. სწორედ ამ დროს შემატყობინეს, რომ დედაჩემი კვდებოდა. სახლში ველოსიპედით დავბრუნდი და რაკი საშინლად მწყუროდა, სარდაფში ჩავედი და მინის ცივი იატაკიდან მჟავემანწვნიანი ჯამი ავიღე, ჯამი ორივე ხელით დავიჭირე და ხარბად დავენაფე, ვსვამდი და ვსვამდი და უცებ ვხედავ, რომ ჩემ თვალწინ მანწვნის ზედაპირზე თვალების წყვილი მიცურავს, მაგრამ ისე მწყუროდა, რომ არ გავჩერებულვარ და ის ორი თვალი ჩემს თვალებს ისე სახიფათოდ მოუახლოვდა, როგორც ლამის წყვდიადში მანათობელი ლოკომოტივის ფარები გვირახს, შემდეგ კი თვალები გაქრა და პირი რალაც ცოცხალი არსებით ამევესო, ჩავავლე ფეხში და პირიდან მოფართხალე ბაყაყი გამოვადქვრინე, სახლის ბაღში გავუშვი და მშვიდად გავაგრძელე მანწვნის სმა, ლეონარდო და ვინჩივით მშვიდად. როცა დედა მოკვდა, სადღაც გულის სიღრმეში ვტიროდი, მაგრამ ერთი ცრემლიც კი არ გადმომიგდია. კრემატორიუმიდან გამოსულ-

მა, საკვამურიდან ამოვარდნილი ბოლი დავინახე, ლამაზი იყო, დედა ცაში ადიოდა და მე, რომელიც მაკულატურის პუნქტის სარდაფში უკვე ათი წელი ვმუშაობდი, ჩავედი კრემატორიუმის სარდაფში და თავი წარვუდგინე, რომ მეც იმავეს ვაკეთებ, ოღონდ წიგნებთან დაკავშირებით, ვიდექი და ველოდებოდი და როცა ცერემონია დასრულდა, დავინახე, რომ იმ დღეს ოთხ ადამიანს წვავენ და დედაჩემი მესამე ყუთში იყო; გაუნძრევლად ვიდექი და ვუყურებდი ადამიანის უკანასკნელ თავგადასავალს, ვუყურებდი, როგორ ამოიღო კრემატორიუმის თანამშრომელმა დარჩენილი ძვლები და როგორ ფქვავდა ხელის საფქვავით, დედაც იმავე ხელის საფქვავით დაფქვა და მხოლოდ ამის შემდეგ ჩააწყო მისი ნეშტის უკანასკნელი ნარჩენები თუნუქის ყუთში, მე კი უბრალოდ ვიდექი და ვუყურებდი ამ ყველაფერს, ზუსტად ისე, როგორც მშვენიერი წიგნებით დატვირთულ და შვეიცარიისა და ავსტრიისკენ მიმავალ მატარებლებს ვუყურებდი, ერთი კილოგრამი – ტუზექის ერთ კრონად. მხოლოდ სენდბერგის ლექსის ნაწყვეტები მახსენდებოდა, რომ ადამიანისგან ფოსფორის პატარა გროვა დარჩება, ასანთის ერთი კოლოფისთვის საკმარისი და იმდენი რკინა, რამდენიც ერთი ისეთი კაუჭის გამოქვდავს ეყოფა, რომელზეც ზრდასრული ადამიანი თავის ჩამოხრჩობას შეძლებს. ერთ თვეში საბუთებს ხელი მოვანერე და დედაჩემის ფერფლი ურნით გამომატანეს, მივუტანე დედა ბიძაჩემს და როდესაც ურნით ხელში ბაღში შევედი და რკინიგზის მეისრის ჯიხურში შევაბიჯე, ბიძამ დაიძახა: დაო ჩემო, აი როგორ მიბრუნდები! ხელიდან ხელში გადავეცი ურნა, ბიძამ ჰაერში აწონა და განაცხადა, რომ რაღაც ეცოტავება თავისი დის რაოდენობა ურნაში, რადგან სიცოცხლეში ის სამოცდათხუთმეტ კილოგრამს იწონიდა, შემდეგ ზუსტად აწონა, დაჯდა, გამოთვლა დაიწყო და დაასკვნა, რომ დედაჩემი ხუთი კილოგრამით მეტი უნდა ყოფილიყო იმ ურნაში, შემოდო ურნა კარადაზე და ზაფხულში, როცა თავგამურებს მიწას უბარავდა, თავისი და ახსენდებოდა, ანუ დედაჩემი, იხსენებდა, რომ დედას გაგიჟებით უყვარდა თავგამურა, ჰოდა, აიღო ურნა, კონსერვის დანით გახსნა და ფერფლი ნათესებს მოაყარა, გაზრდილი თავგამურები კი

შემდეგ შეეჭამეთ. როცა ჩემს ჰიდრაულიკურ წნეხში მშვენიერ წიგნებს ვატარებდი და წნეხი ბოლო ფაზაზე გადადიოდა, ანუ ოცი ატმოსფეროს ძალით წნეხდა მათ, ადამიანის ძვლების მსხვერვის ხმა მესმოდა, თითქოს ხელის საფეკავში იფშვებოდა წნეხში ჩაყრილი კლასიკოსების თავის ქალები და ძვლები, თითქოს თალმუდის ფრაზას ვატარებდი წნეხში: „ჩვენ ზეთისხილს ვგავართ, მხოლოდ დაწურვის შემდეგ გავცემთ იმ საუკეთესოს, რაც ჩვენში იმალება“. დანეხილ წიგნებს წნეხის კალათშივე ვკრავ, ღონივრად ვუჭერ მავთულს, რომ შეკვრა ასე დანეხილი დარჩეს და მხოლოდ ამის შემდეგ ვაჭერ თითს დამაბრუნებელ ნითელ ლილაკს. წიგნები მავთულის განყვეტას ცდილობენ, მაგრამ ფოლადის ბოჭვა მათზე ძლიერია, ცხადად ვხედავ მოხეტილად დაჭიმული მკერდის კუნთებით, ერთი ჩასუნთქვაც, ოდნავ მეტი ჰაერი ფილტვებში და თითქოს ჯაჭვიც განყდება, მაგრამ არა, წიგნების შეკვრა ფოლადის მავთულის მტკიცე ხლართებშია მოქცეული, რომელშიც ყველაფერი ისე ჩუმდება, როგორც ურნაში და ბოლოს მორჩილ შეკვრას დანარჩენ შეკვრებს ვუდებ გვერდით, რომლებსაც ისე ვანყობ, რომ რეპროდუქციებიანი გვერდებით ჩემკენ იყურებოდნენ. ამ კვირაში რემბრანდტ ვან რეინის რეპროდუქციებს მივადექი, ას პორტრეტს შესივებულსახიანი მოხუცებული ხელოვანისა, რომელიც ხელოვნებითა და ლოთობით მარადისობის ზღურბლს მიუახლოვდა და დაინახა, როგორ მოძრაობს კარის სახელური და ვილაც უცნობი მეორე მხრიდან ალებს ამ უკანასკნელ კარს. ჩემი სახეც დაძველებული ფენოვანი ცომივით გამოიყურება, დახეთქილ სველ კედელს ემსგავსება, მეც გამიჩნდა მოსულელო ღიმილი და სამყაროს, მსოფლიო მოვლენებსა და კაცობრიობის საქმიანობას სხვა მხრიდან ვუყურებ. მოკლედ, დღეს ყოველი შეკვრა მოხუცი ბატონის რემბრანდტ ვან რეინის პორტრეტებით არის დამშვენებული, მე კი წნეხში დაძველებულ ქალაქსა და გადაშლილ წიგნებს ვანყობ, დღეს პირველად შევამჩნიე, რომ მაკულატურასთან ერთად წნეხში თურმე თავგებასაც ვყრი, თავგების მთელ ოჯახებს; როცა წნეხში ჯერ კიდევ თვალაუხელებლ წრუნუნებს ვყრი, დედა თავიც თან მიჰყვება მათ და თავს დას-

ტრიალებს იმის მაგივრად, რომ გაიქცეს და ამდენად, მაკულატური-სა და კლასიკური ლიტერატურის ბედს იზიარებს. ვერავინ დაიჯერებს, რამდენი თავგია მსგავს სარდაფებში, შესაძლოა, ორასი ან სულაც ხუთასი და ამ პატარა ცხოველებს, რომლებსაც ჩემთან მეგობრობა სურთ და რომელთა უმეტესობაც ნახევრად ბრმა დაიბადა, მთელ ამ თავგებს ჩემთან ის აქვთ საერთო, რომ ისინიც ნაბეჭდი სიტყვით საზრდოობენ, ყველაზე უფრო ტარსიკონის ყდაგადაკრული გოეთე და შილერი მოსწონთ. ერთი სიტყვით, მთელ ჩემს სარდაფში პატარა თვალეები ხამხამებენ და წიგნების ხვრის ხმა ისმის და როცა თავგები ისვენებენ, კატის კნუტებივით ცელქები არიან, დაძვრებიან წნეხის ბუნკერის ნაპირებზე, მთავარ ლილვზე და როცა ბუნკერის კედელი მწვანე ლილაკის ბრძანებით ადგილიდან იძვრის და იქ ჩაყრილ ქალაქს თავის თავგებიანად აწვება, როცა თავგების წრიბინი სუსტდება, მხოლოდ მაშინ სერიოზულდებიან დანარჩენები, უკანა თათებზე დგებიან, ცდილობენ, წონასწორობა დაიკვან და თან უსმენენ ხმებს, აინტერესებთ, რა წრიბინი მისდით ყურამდე, მაგრამ იმის გამო, რომ ჩაივლის თუ არა აწმყო, ყველაფერი მყისიერად ავინყდებათ, ისინი თავის თამაშს უბრუნდებიან და წიგნების ხვრისა ც აგრძელებენ, რაც უფრო ძველია წიგნი, მით უფრო ეგემრიელებათ მისი ქალაქი, როგორც კარგად გამოყვანილი და მომწიფებული ყველი ან როგორც კარგად დავარგებული ღვინო. ისე დავუახლოვდი ამ თავგებს, რომ, როდესაც საღამოობით დასაწახებ ქალაქს შლანგით ვრწყავ და გულმოდგინედ ვალობ, თავგები ისე სველდებიან, გეგონება, მთელი სარდაფი წამით წყლით აივსო, ან რამდენჯერ მოუსროლია გვერდზე წყლის ჭავლს ეს თავგები, და მიუხედავად ამისა, მაინც კარგ ხასიათზე არიან და მეტიც, ელიან კიდევ, ბანაობის დრო როდის მოვა, იმიტომ რომ მერე შეუძლიათ საათობით ილოკონ ბენვი და ქალაქის სამალავებში ჩათბნენ. ხანდახან კონტროლს ვკარგავ საკუთარ აზრებზე, ღრმად ჩაფიქრებული ლუდხანისკენ მივბიჯებ, ლუდის ჩამოსასხმელ დახლთან მოკალათებული ვოცნებობ და როდესაც ფიქრებში გართული ფულის ამოსაღებად ვიხსნი პალტოს, იქიდან თავგი ამოხტება ხოლმე და ზედ